

Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz

Przejdź do produktu na **ksiegarnia.beck.pl**

Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy¹

z dnia 13 kwietnia 2007 r. (Dz.U. Nr 89, poz. 589)

tj. z dnia 26 marca 2012 r. (Dz.U. z 2012 r. poz. 404)

tj. z dnia 21 kwietnia 2015 r. (Dz.U. z 2015 r. poz. 640)

tj. z dnia 5 kwietnia 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 786)

tj. z dnia 6 marca 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 623)

tj. z dnia 6 czerwca 2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1251)

tj. z dnia 23 czerwca 2022 r. (Dz.U. z 2022 r. poz. 1614)

tj. z dnia 24 stycznia 2024 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 97)

tj. z dnia 7 listopada 2024 r. (Dz.U. z 2024 r. poz. 1712)

(zm. Dz.U. z 2025 r. poz. 321, poz. 368, poz. 620, poz. 769, z 2026 r. poz. 160, poz. 473)

¹ Treść odnośnika publikujemy na końcu ustawy.

Rozdział 1. Organizacja Państwowej Inspekcji Pracy

Art. 1. [Cel utworzenia]

Państwowa Inspekcja Pracy jest organem powołanym do sprawowania nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, a także przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej w zakresie określonym w ustawie.

Literatura: K. Antolak-Szymański, T. Niedziński, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2016; K.W. Baran (red.), Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2025; M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; A. Jasińska-Cichoń, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; M.A. Liwo, Utworzenie i status prawny Państwowej Inspekcji Pracy, PPP 2013, Nr 5; D. Makowski, Modele organizacji inspekcji pracy w Polsce i na świecie w świetle art. 7 Konwencji Nr 129 Międzynarodowej Organizacji Pracy, SPE 2012, Nr 85.

Komentowany artykuł wskazuje przede wszystkim podstawowe obszary należące do właściwości rzeczowej PIP. Są to: przestrzeganie prawa pracy, w tym głównie przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej. I

Państwowa Inspekcja Pracy jest organem nie tylko uprawnionym do kontroli prawa pracy (w tym BHP) i legalności zatrudnienia, ale również do stosowania wskazanych w PIPU środków nadzoru mających na celu przywrócenie zgodności ustalonego stanu faktycznego z obowiązującym stanem prawnym. II

1. Formalnoprawne podstawy funkcjonowania PIP w Polsce są zawarte tak w międzynarodowych, jak i krajowych aktach prawnych. Zgodnie z art. 1 Konwencji Nr 81 Międzynarodowej Organizacji Pracy dotyczącej inspekcji pracy w przemyśle i handlu, ratyfikowanej przez Polskę w dniu 19.4.1995 r. (Dz.U. z 1997 r. Nr 72, poz. 450), „każdy Członek Międzynarodowej Organizacji Pracy, którego obowiązuje (...) konwencja, będzie utrzymywał system inspekcji pracy w zakładach przemysłowych”. Podobnie w myśl art. 22 Konwencji Nr 81 „każdy Członek Międzynarodowej Organizacji Pracy, którego obowiązuje część II (...) konwencji, będzie utrzymywał system inspekcji pracy w zakładach handlowych”. Z kolei na forum krajowym art. 24 Konstytucji RP stanowi, że „praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Państwo sprawuje nadzór nad warunkami wykonywania pracy”. Rozwinięcie tej zasady znajduje się w art. 18⁴ § 1 KP, w myśl którego „nadzór i kontrolę przestrzegania prawa pracy, w tym przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, sprawuje Państwowa Inspekcja Pracy”. Przy tym organizację i zakres działania inspekcji określają przepisy komentowanej ustawy (art. 18⁴ § 3 KP).

2. Takie umocowanie podstaw funkcjonowania PIP (w tym w ustawie zasadniczej, KP i PIPU) wydaje się podkreślać znaczenie i pozycję tego organu (w sensie ogólnym) w systemie państwowych organów kontroli i nadzoru. Dodatkowo, w świetle postanowień obowiązującej obecnie ustawy, PIP sprawuje **nadzór i kontrolę w zakresie przestrzegania przepisów prawa pracy, w szczególności bezpieczeństwa i higieny pracy, oraz – od 1.7.2007 r. – legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej**. Tak więc PIP w systemie państwowych inspekcji należy postrzegać nie tylko jako **instytucję kontrolną**, która posiada uprawnienia ustalania stanu faktycznego w zakresie prawa pracy i legalności zatrudnienia przez pracodawców i przedsiębiorców, ale również jako organ wyposażony w **uprawnienia władcze** do zapewnienia przywrócenia zgodności stanu faktycznego z obowiązującym stanem prawnym (szerzej zob. *J. Jagielski, w: M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, Komentarz PIPU, 2008, art. 1, Nb 1, 3*).

Art. 2. [Podległość Inspekcji]

Państwowa Inspekcja Pracy podlega Sejmowi. Nadzór nad Państwową Inspekcją Pracy w zakresie określonym w ustawie sprawuje Rada Ochrony Pracy.

Literatura: *K. Antolak-Szymański, T. Niedziński*, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2016; *K.W. Baran* (red.), Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2025; *Z. Czarnik*, W sprawie pozycji prawnej Państwowej Inspekcji Pracy, PiP 2010, Nr 10; *A. Drabek*, Nielegalne zatrudnienie w prawie polskim, Warszawa 2012; *M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka*, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; *A. Jasińska-Cichoń*, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; *M.A. Liwo*, Utworzenie i status prawny Państwowej Inspekcji Pracy, PPP 2013, Nr 5.

- I Państwowa Inspekcja Pracy jako centralna instytucja kontrolna w zakresie inspekcji pracy podlega Sejmowi RP. To właśnie Sejm sprawuje również ogólny nadzór nad działalnością PIP.
- II Bieżąca działalność PIP jest nadzorowana przez Radę Ochrony Pracy.

1. Państwowa Inspekcja Pracy w Polsce po raz pierwszy została powołana dekretem tymczasowego Naczelnika Państwa z 3.1.1919 r. o urządzeniu i działalności inspekcji pracy (Dz.U. Nr 5, poz. 90), niedługo po odzyskaniu przez nasz kraj niepodległości. Trwałe podstawy funkcjonowania PIP zostały następnie uregulowane w rozporządzeniu z mocą ustawy Prezydenta Rzeczypospolitej z 14.7.1927 r. o inspekcji pracy (Dz.U. Nr 67, poz. 590 ze zm.). W II Rzeczypospolitej PIP podlegała Ministrowi Pracy i Polityki Socjalnej. Po II wojnie światowej po okresie istnienia dotychczasowej PIP, ze względu na zmiany społeczno-gospodarcze w Polsce, doszło do jej przekształcenia z inspekcji państwowej w związkową, co nastąpiło na podstawie dekretu Rady Państwa z 10.11.1954 r. o przejęciu przez związki zawodowe zadań w dziedzinie wykonywania ustaw o ochronie, bezpieczeństwie i higienie pracy oraz o sprawowaniu inspekcji pracy (Dz.U. Nr 52, poz. 260 ze zm.). Państwową podległość Inspekcji Pracy przywrócono na mocy ustawy

z 6.3.1981 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (t.j. Dz.U. z 2001 r. Nr 124, poz. 1362 ze zm.). Dodatkowo na podstawie tego aktu prawnego stała się ona organem nadzoru i kontroli przestrzegania prawa pracy, w szczególności przepisów i zasad bezpieczeństwa i higieny pracy, podległym Sejmowi. Koncepcję PIP zachowała również komentowana ustawa z 13.4.2007 r. o Państwowej Inspekcji Pracy (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1712 ze zm.). Ten akt prawny miał przede wszystkim dostosować zasady funkcjonowania Inspekcji Pracy w Polsce do zmieniających się realiów świadczenia pracy zarobkowej w warunkach społecznej gospodarki rynkowej.

2. Obecnie PIP w dalszym ciągu podlega Sejmowi RP. Przy tym bieżący nadzór nad jej funkcjonowaniem sprawuje Rada Ochrony Pracy. Podległość PIP Sejmowi stanowi swego rodzaju ewenement w porównaniu do modeli inspekcji pracy w Europie. Co do zasady tego rodzaju instytucje podlegają najczęściej ministrom właściwym do spraw pracy i ubezpieczeń społecznych. Powyższe powoduje, że część przedstawicieli doktryny i praktyki opowiada się za takim czy zbliżonym rozwiązaniem również w Polsce. Podnoszą oni, że przejęcie bezpośredniej odpowiedzialności za kwestie związane z prawną ochroną pracy przez Radę Ministrów może wpłynąć na zwiększenie skuteczności PIP. Ponadto wskazują, że bez względu na ustanowione przez ustawodawcę podporządkowanie danego urzędu, wszystkie organy administracji publicznej w naszym kraju są obowiązane działać na podstawie i w granicach prawa, zgodnie z zasadą legalizmu (art. 7 Konstytucji RP) oraz zasadą praworządności (art. 6 KPA). Takie stanowisko należy uznać za niewłaściwe. Z całą pewnością usytuowanie PIP jako organu podporządkowanemu Sejmowi RP, oprócz podnoszenia jej prestiżu, pozwala na zachowanie co najmniej względnej niezależności od bieżących wydarzeń politycznych. To z kolei pozwala jej bardziej efektywnie wypełniać zadania związane z zapewnieniem skuteczności w kontrolowaniu i nadzorze nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy i legalności zatrudnienia.

3. W obowiązującym w Polsce stanie prawnym PIP nie wchodzi ani w skład administracji rządowej (podległej Radzie Ministrów), ani w skład administracji samorządowej. Dlatego też PIP w Polsce jest państwowym wyspecjalizowanym organem kontroli o charakterze centralnym, funkcjonującym poza systemem organów administracji państwowej (szerzej zob. *M.A. Liwo*, *Utworzenie*, s. 60–78).

4. Jak zauważają przedstawiciele doktryny, podległość PIP Sejmowi RP oznacza ogólne podporządkowanie (w znaczeniu ogólnoustrojowym), a nie kierownictwo nad bieżącą działalnością inspekcji i możliwość władczego wkraczania podmiotu nadrzędnego w sferę organizacyjną, a zwłaszcza działanie podmiotu podległego (*J. Jagielski*, w: *M. Gersdorf*, *J. Jagielski*, *K. Rączka*, *Komentarz PIPU*, 2008, art. 1, Nt 4).

5. Właściwy nadzór nad PIP sprawuje Rada Ochrony Pracy. W skład Rady wchodzi: 30 członków, w tym przewodniczący, zastępcy przewodniczącego, sekretarz i członkowie, których powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu na 4-letnią kadencję spośród: posłów, senatorów i kandydatów zgłoszonych przez Prezesa Rady Ministrów oraz przez organizacje związkowe i organizacje pracodawców reprezentatywne w rozumieniu przepisów *RadaDialSpołU*, a także przez inne organizacje społeczne zajmujące się problematyką ochrony pracy, ekspertów i przedstawicieli nauki. Do kompetencji Rady należy

m.in.: wyrażanie stanowiska w sprawach z zakresu działania PIP, w szczególności dotyczących: programów działalności i zadań PIP, dokonywanie okresowych ocen działalności PIP oraz wniosków wynikających z tych ocen, problemów ochrony pracy o zasięgu ogólnokrajowym, opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących problematyki ochrony pracy, inicjowanie prac związanych z ratyfikacją konwencji międzynarodowych oraz międzynarodowych norm z zakresu prawnej ochrony pracy i ergonomii, występowanie do organów administracji rządowej i samorządu terytorialnego oraz organizacji pracodawców i pracowników w sprawach związanych z ochroną pracy, wyrażanie opinii o kandydatach na stanowiska Głównego Inspektora Pracy i jego zastępców oraz okręgowych inspektorów pracy. Ponadto Główny Inspektor Pracy przedstawia Radzie Ochrony Pracy coroczne sprawozdanie z działalności PIP i programy jej działania na kolejne lata.

Art. 3. [Struktura Inspekcji]

1. Jednostkami organizacyjnymi Państwowej Inspekcji Pracy są: Główny Inspektorat Pracy, okręgowe inspektoraty pracy oraz Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Profesora Jana Rosnera we Wrocławiu, zwany dalej „Ośrodkiem”.

2. Państwową Inspekcją Pracy kieruje Główny Inspektor Pracy przy pomocy zastępców.

Literatura: K. Antolak-Szymański, T. Niedziński, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2016; K.W. Baran (red.), Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2025; Z. Czarnik, W sprawie pozycji prawnej Państwowej Inspekcji Pracy, PiP 2010, Nr 10; M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; A. Jasińska-Cichoń, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008.

- I Państwowa Inspekcja Pracy jest tworzona przez jej jednostki organizacyjne. Ustawa przewiduje, że są to: Główny Inspektorat Pracy, okręgowe inspektoraty pracy oraz Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Profesora Jana Rosnera we Wrocławiu.
- II Państwową Inspekcją Pracy, jako centralną państwową instytucją kontrolno-nadzorczą w zakresie inspekcji pracy, kieruje przede wszystkim Główny Inspektor Pracy. Korzysta przy tym z pomocy swoich zastępców. Ustawodawca nie zdecydował, jaka powinna być ich liczba.

1. Przepis ust. 1 wskazuje **jednostki organizacyjne PIP**, w ramach których funkcjonują jej organy. W 16 **okręgowych inspektoratach pracy**, obejmujących obszary poszczególnych województw, przede wszystkim funkcjonują inspektorzy pracy jako organy I instancji tej instytucji. Ponadto każdym okręgowym inspektoratem pracy kieruje okręgowy inspektor pracy jako organ odwoławczy od decyzji administracyjnych inspektorów pracy, a w przypadku wybranych decyzji – jako organ I instancji.

Jednostką nadrzędną nad okręgowymi inspektoratami pracy jest **Główny Inspektorat Pracy** kierowany przez Głównego Inspektora Pracy, który w przypadku decyzji administracyjnych okręgowych inspektorów pracy (decyzji, o których mowa w art. 11 ust. 1 pkt 5 PIPU) stanowi organ II instancji.

Główny Inspektorat Pracy i okręgowe inspektoraty pracy w praktyce funkcjonują jako zespoły osób oraz środków technicznych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających organom PIP wykonywanie ich ustawowych zadań.

2. Natomiast regulacja ust. 2 wskazuje wprost, że **kierowanie PIP**, jako centralnym organem nadzoru i kontroli prawa pracy, w tym BHP oraz przepisów dotyczących legalności zatrudnienia i innej pracy zarobkowej, należy do **Głównego Inspektora Pracy**, który ponosi w związku z tym pełną odpowiedzialność za właściwą realizację zadań tej instytucji. Powyższe znajduje potwierdzenie chociażby w orzecznictwie administracyjnym. Przykładowo w uzasadnieniu wyr. z 25.8.2020 r. WSA w Warszawie, II SA/Wa 2571/19, Legalis, stwierdził m.in., że „o ile w świetle art. 1 PIPU, można postrzegać PIP jako bezosobowy (abstrakcyjny) byt prawno-organizacyjny, to trudno nie dostrzec, że przepisy art. 3 PIPU konkretyzują ten byt, określając jego układ strukturalny oraz ustanawiając jednoosobowe kierownictwo w postaci GIP. Oznacza to równocześnie ustalenie jednoosobowej odpowiedzialności za jej funkcjonowanie, spoczywającej na GIP”.

Co prawda ustawa wymienia jeszcze **zastępców Głównego Inspektora Pracy**, ale wskazuje wyraźnie, że ich rola ma charakter pomocniczy. Warto przy tym zauważyć, że ustawodawca nie określił liczby zastępców Głównego Inspektora Pracy. Wydaje się, że miało to na celu umożliwienie Głównemu Inspektorowi Pracy swobodnego i elastycznego doboru nie tylko najbliższych współpracowników, ale również modelu funkcjonowania kierownictwa PIP, w zależności od bieżących potrzeb Inspekcji.

Art. 4. [Powotywanie Głównego Inspektora Pracy]

1. Głównego Inspektora Pracy powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy i właściwej komisji sejmowej.
2. Główny Inspektor Pracy pełni obowiązki do dnia powołania jego następcy.
3. Zastępców Głównego Inspektora Pracy powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu, na wniosek Głównego Inspektora Pracy po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy.

Literatura: K. Antolak-Szymański, T. Niedziński, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2016; K.W. Baran (red.), Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2025; M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; A. Jasińska-Cichoń, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; M.A. Liwo, Służba publiczna a pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy, PPP 2014, Nr 7–8.

Ustawa przewiduje tryb powotywania i odwoływania Głównego Inspektora Pracy i jego zastępców. Główny Inspektor Pracy jest powotywany i odwoływany przez Marszałka Sejmu RP po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy i właściwej komisji sejmowej (obecnie Komisji Kontroli Państwowej).

Główny Inspektor Pracy pełni swoje obowiązki do dnia powołania jego następcy. Ma to na celu zapewnienie ciągłości kierownictwa PIP w przypadku przeprowadzania w nim zmian personalnych.

- III Zastępcy Głównego Inspektora Pracy również są powoływani i odwoływani przez Marszałka Sejmu, ale na wniosek Głównego Inspektora Pracy. Ponadto w ich przypadku następuje to po zasięgnięciu opinii wyłącznie Rady Ochrony Pracy, bez konieczności zajmowania stanowiska przez właściwą komisję sejmową (co ma miejsce w przypadku powoływania i odwoływania Głównego Inspektora Pracy).

1. Niewątpliwie jednym z głównych przejawów podległości PIP Sejmowi jest to, że **Głównego Inspektora Pracy powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu**. Do kompetencji Marszałka Sejmu należy również powoływanie i odwoływanie zastępców Głównego Inspektora Pracy. W obu przypadkach PIPU wymaga zasięgnięcia **opinii Rady Ochrony Pracy**, a w przypadku obsady stanowiska Głównego Inspektora Pracy dodatkowo konieczna jest **opinia właściwej komisji sejmowej** (obecnie Komisji Kontroli Państwowej). Jednakże potrzeba konsultacji przy powoływaniu i odwoływaniu Kierownictwa PIP nie oznacza, że Marszałek Sejmu jest w tych procesach związany stanowiskiem innych organów państwowych. Oznacza to, że może on powołać lub odwołać daną osobę nawet przy negatywnej opinii Rady Ochrony Pracy czy komisji sejmowej. Jest to istotne rozwiązanie dla zapewnienia sprawnego funkcjonowania centralnych organów państwowych. Z jednej strony negatywne opinie Rady Ochrony Pracy czy Komisji Kontroli Państwowej nie powinny bowiem blokować powołań czy odwołań osób kierujących Państwową Inspekcją Pracy. Z drugiej jednak strony nie jest możliwe powołanie lub odwołanie Głównego Inspektora Pracy czy jego zastępcy bez zasięgnięcia wymaganych opinii wskazanych organów. Należy uznać, że takie powołanie lub odwołanie członka kierownictwa PIP nie będzie prawnie skuteczne.

2. Przejawem prawa Głównego Inspektora Pracy do doboru najbliższych współpracowników jest m.in. to, że zastępcy są powoływani i odwoływani na jego wniosek. Przy tym ostateczna decyzja znów należy do Marszałka Sejmu, co oznacza, że nie jest on związany tym wnioskiem. W przypadku chociażby niezaakceptowania danej kandydatury, np. przy negatywnym stanowisku Rady Ochrony Pracy, Główny Inspektor Pracy powinien złożyć odpowiedni wniosek dotyczący innej osoby.

3. Niewątpliwie wszystkie organy państwowe powinny funkcjonować bez względu na zmiany personalne w ich kierownictwie. Dlatego też Główny Inspektor Pracy pełni swoje obowiązki do chwili powołania jego następcy. W ten sposób ustawodawca zapewnia ciągłość sprawowania funkcji Głównego Inspektora Pracy.

Art. 5. [Okręgowy inspektorat pracy]

1. Okręgowy inspektorat pracy obejmuje zakresem swojej właściwości terytorialnej obszar jednego lub więcej województw. W okręgowych inspektoratach pracy mogą być tworzone oddziały.

2. Okręgowym inspektoratem pracy kieruje okręgowy inspektor pracy przy pomocy zastępców.

3. Okręgowych inspektorów pracy powołuje i odwołuje Główny Inspektor Pracy po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy.

Literatura: K. Antolak-Szymański, T. Niedziński, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2016; K.W. Baran (red.), Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2025; M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; A. Jasińska-Cichoń, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; M.A. Liwo, Służba publiczna a pracownicy Państwowej Inspekcji Pracy, PPP 2014, Nr 7–8.

Podstawową jednostką organizacyjną PIP, w ramach której funkcjonują inspektorzy pracy, jest okręgowy inspektorat pracy. Terytorialnie może on obejmować obszar jednego lub więcej województw. W ramach okręgowego inspektoratu pracy mogą być tworzone oddziały. I

Okręgowym inspektoratem pracy kieruje okręgowy inspektor pracy. Korzysta przy tym z pomocy zastępców. Tak jak w przypadku Głównego Inspektora Pracy, ustawodawca nie zdecydował, jaka powinna być ich liczba. II

PIPU przewiduje tryb powoływania i odwoływania okręgowych inspektorów pracy. Powołuje i odwołuje ich Główny Inspektor Pracy po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy. III

1. Formalnie rzecz biorąc, PIPU wprowadza możliwość organizacji PIP w ramach specjalnego podziału terytorialnego obejmującego obszar dwóch lub większej liczby województw. W obowiązującym stanie prawnym obecnie funkcjonuje jednak 16 okręgowych inspektoratów pracy obejmujących terytoria poszczególnych województw. Siedziby i zakres właściwości terytorialnej okręgowych inspektoratów pracy określa zarządzenie Nr 16 Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 3.12.2007 r. w sprawie ustalenia siedzib i zakresu właściwości terytorialnej okręgowych inspektoratów pracy (M.P. Nr 92, poz. 1006). W ramach poszczególnych okręgowych inspektoratów pracy mogą funkcjonować oddziały terenowe. W praktyce istnieją zarówno inspektoraty bez oddziałów (np. OIP Opole, OIP Kielce), jak i takie, w których utworzono kilka oddziałów (przykładowo w OIP Białystok funkcjonują dwa Oddziały: w Łomży i Suwałkach, a w OIP Wrocław cztery Oddziały: w Jeleniej Górze, Kłodzku, Legnicy i Wałbrzychu).

Podobnie jak na szczeblu centralnym, **okręgowymi inspektoratami pracy kierują okręgowi inspektorzy pracy przy pomocy zastępców**. Przy tym liczba zastępców nie została ustalona ustawowo. Co do zasady są to dwaj zastępcy: ds. nadzoru oraz ds. organizacyjno-prawnych. Przy tym w części okręgowych inspektoratów pracy występuje trzech zastępców: ds. nadzoru, ds. prawnych i ds. organizacyjnych.

2. Decyzje dotyczące składu osobowego kierownictwa okręgowych inspektoratów pracy, w ramach uprawnienia do doboru najbliższych współpracowników i decydowania o kierunkach i sposobie funkcjonowania Urzędu, podejmuje Główny Inspektor Pracy. Powołuje on i odwołuje okręgowych inspektorów pracy po zasięgnięciu opinii Rady Ochrony Pracy. Przy tym Główny Inspektor Pracy jest zobowiązany wystąpić do Rady z wnioskiem o zajęcie stanowiska w stosunku do danej osoby, ale nie jest związany jej opinią. Dlatego też Główny Inspektor Pracy może na przykład powołać danego kandydata czy kandydatkę nawet przy negatywnej opinii Rady Ochrony Pracy. Rozwiązanie takie ma

umożliwić m.in. zapewnienie ciągłości kierownictwa poszczególnych okręgowych inspektoratów pracy.

3. Natomiast na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 2 PIPU Główny Inspektor Pracy w okręgowym inspektoracie pracy powołuje i odwołuje zastępców okręgowego inspektora pracy. Przy tym, w przeciwieństwie do procedury dotyczącej powoływania i odwoływania zastępców Głównego Inspektora Pracy, ustawodawca nie przewiduje, aby odbywało się to na wniosek okręgowego inspektora pracy i nie wprowadza wymogu opiniowania kandydatów przez Radę Ochrony Pracy.

Art. 6. [Statuty i zasięg terytorialny]

1. Marszałek Sejmu na wniosek Głównego Inspektora Pracy ustali, w drodze zarządzenia:
 - 1) statut Państwowej Inspekcji Pracy, określający jej organizację wewnętrzną;
 - 2) siedziby i zakres terytorialnej właściwości okręgowych inspektoratów pracy.
2. Zarządzenia Marszałka Sejmu w sprawach, o których mowa w ust. 1, podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Literatura: K. Antolak-Szymański, T. Niedziński, *Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz*, Warszawa 2016; K.W. Baran (red.), *Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz*, Warszawa 2025; M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, *Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz*, Warszawa 2008; A. Jasińska-Cichoń, *Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz*, Warszawa 2008.

- I Marszałek Sejmu RP, nadzorując PIP, ma zasadniczy wpływ na jej funkcjonowanie. Przejawia się to m.in. w tym, że PIPU zawiera delegację do ustalenia w drodze zarządzenia Marszałka: statutu tej instytucji, określającego jej organizację wewnętrzną oraz siedzib i zakresu terytorialnej właściwości okręgowych inspektoratów pracy.
- II Zarządzenia Marszałka Sejmu ustalające statut PIP oraz siedziby i zakres terytorialnej właściwości poszczególnych okręgowych inspektoratów pracy podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Publikacja tych aktów prawnych w M.P. powoduje, że regulacje w nich zawarte obowiązują wszystkie jednostki, które podlegają organowi wydającemu te akty, tj. Główny Inspektorat Pracy, okręgowe inspektoraty pracy, Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Profesora Jana Rosnera we Wrocławiu oraz ich pracowników.

1. W ramach nadzoru sprawowanego nad PIP przez Sejm Marszałek Sejmu ustala jej statut. Dochodzi do tego na wniosek Głównego Inspektora Pracy, który m.in. w ten sposób może wpływać na działalność instytucji, którą kieruje. Obecnie obowiązuje statut PIP nadany zarządzeniem Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 27.8.2007 r. (M.P. Nr 58, poz. 657 ze zm.), który pomimo czterokrotnych zmian zachował swój zasadniczy kształt od 2007 r. W myśl § 3 statutu PIP organami PIP są: Główny Inspektor Pracy, okręgowi inspektorzy pracy i inspektorzy pracy działający w ramach terytorialnej

właściwości okręgowych inspektoratów pracy. Natomiast jednostkami organizacyjnymi PIP są: Główny Inspektorat Pracy, okręgowe inspektoraty pracy oraz Ośrodek Szkolenia Państwowej Inspekcji Pracy im. Profesora Jana Rosnera we Wrocławiu. Statut PIP określa przede wszystkim organizację Głównego Inspektoratu Pracy i okręgowych inspektoratów pracy. Zgodnie z obowiązującym brzmieniem tego aktu w skład Głównego Inspektoratu Pracy wchodzi następujące komórki organizacyjne: Gabinet Głównego Inspektora Pracy, Departament Budżetu i Finansów, Departament Informatyki, Departament Kadr i Szkoleń, Departament Legalności Zatrudnienia, Departament Nadzoru i Kontroli, Departament Organizacyjny, Departament Planowania, Analiz i Statystyki, Departament Prawny, Departament Prewencji i Promocji, Departament Kontroli Wewnętrznej Sekcja Audytu Wewnętrznego, Sekcja Centrum Poradnictwa Państwowej Inspekcji Pracy, Sekcja Zamówień Publicznych, Biuro Informacji, Kancelaria Tajna (§ 4 ust. 1 statutu PIP). Z kolei w skład okręgowych inspektoratów pracy mogą wchodzić następujące komórki organizacyjne: sekcje, sekcje krajowe, sekretariaty (§ 5 ust. 1 statutu PIP). Dodatkowo w okręgowych inspektoratach pracy mogą być tworzone oddziały i biura terenowe (§ 5 ust. 2 statutu PIP). Organizację wewnętrzną jednostek organizacyjnych PIP określają regulaminy organizacyjne nadane przez Głównego Inspektora Pracy na wniosek odpowiednio okręgowych inspektorów pracy i dyrektora Ośrodka Szkolenia (§ 5 ust. 3 statutu PIP).

2. Sprawując nadzór nad PIP, Marszałek Sejmu, na wniosek Głównego Inspektora Pracy, ustala również siedziby i zakres terytorialnej właściwości okręgowych inspektoratów pracy. Obecnie obowiązuje w tym zakresie zarządzenie Nr 16 Marszałka Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z 3.12.2007 r. (M.P. Nr 92, poz. 1006). Na mocy postanowień tego zarządzenia okręgowe inspektoraty pracy obejmują zakresem swojej działalności poszczególne województwa i mają siedziby w miastach wojewódzkich.

3. Zarządzenia Marszałka Sejmu w powyższych sprawach podlegają ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”. Wynika to z charakteru tych zarządzeń jako aktów prawa wewnętrznego dotyczących wyłącznie danej instytucji i jej pracowników.

Art. 7. [Rada Ochrony Pracy]

1. Powołuje się Radę Ochrony Pracy, zwaną dalej „Radą”, jako organ nadzoru w sprawach dotyczących przestrzegania prawa pracy, w tym bezpieczeństwa i higieny pracy, a także legalności zatrudnienia oraz działalności Państwowej Inspekcji Pracy.

2. W skład Rady wchodzi 30 członków, w tym przewodniczący, zastępcy przewodniczącego, sekretarz i członkowie, których powołuje i odwołuje Marszałek Sejmu. Kadencja Rady trwa cztery lata.

3. Członkowie Rady pełnią obowiązki do dnia powołania nowych członków.

4. Członków Rady powołuje się spośród posłów, senatorów i kandydatów zgłoszonych przez Prezesa Rady Ministrów oraz przez organizacje związkowe i organizacje pracodawców, reprezentatywne w rozumieniu ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecz-

nego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz.U. z 2018 r. poz. 2232, z późn. zm.), a także przez inne organizacje społeczne zajmujące się problematyką ochrony pracy. Do Rady powołuje się także ekspertów i przedstawicieli nauki.

5. W skład Rady nie można powołać pracownika Państwowej Inspekcji Pracy, chyba że korzysta on z urlopu bezpłatnego udzielonego w celu wykonywania funkcji z wyboru.

6. Zasady reprezentacji w Radzie oraz wysokość diety członków Rady za udział w jej pracach określa Marszałek Sejmu w drodze zarządzenia.

7. Do zadań Rady należy wyrażanie stanowiska w sprawach z zakresu działania Państwowej Inspekcji Pracy, w szczególności dotyczących:

- 1) programów działalności i zadań Państwowej Inspekcji Pracy;
- 2) okresowych ocen działalności Państwowej Inspekcji Pracy oraz wniosków wynikających z tych ocen;
- 3) problemów ochrony pracy o zasięgu ogólnokrajowym.

8. Rada wyraża opinię o kandydatach na stanowiska Głównego Inspektora Pracy i jego zastępców oraz okręgowych inspektorów pracy.

9. Rada działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu, zatwierdzonego przez Marszałka Sejmu.

Literatura: K. Antolak-Szymański, T. Niedziński, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2016; K.W. Baran (red.), Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2025; A. Drabek, Nielegalne zatrudnienie w prawie polskim, Warszawa 2012; M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; A. Jasińska-Cichoń, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008.

- I Ustawodawca powołał Radę Ochrony Pracy, która jest w Polsce niezwykle ważnym organem nadzoru w sprawach dotyczących przestrzegania prawa pracy, w tym BHP, a także legalności zatrudnienia. Ponadto Rada sprawuje bieżący i długoterminowy nadzór nad działalnością PIP.
- II Ustawa reguluje najważniejsze zagadnienia dotyczące m.in. składu i członkostwa w Radzie, długości jej kadencji oraz organizacji prac tego organu. Dodatkowo wskazuje najważniejsze zadania Rady, wśród których znajduje się przede wszystkim wyrażanie stanowiska w sprawach z zakresu działania PIP.
- III Rada Ochrony Pracy działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu, zatwierdzonego przez Marszałka Sejmu. Marszałek określa w drodze zarządzenia również zasady reprezentacji w Radzie oraz wysokość diety członków Rady za udział w jej pracach.

1. Rada Ochrony Pracy w szerokim znaczeniu jest przede wszystkim organem **nadzoru nad przestrzeganiem prawa pracy**, w tym BHP oraz legalności zatrudnienia w Polsce. W tej płaszczyźnie Rada nie jest jednak typowym organem o uprawnieniach władczych w konkretnych sprawach i wobec określonych osób czy podmiotów. Chodzi tutaj raczej o uprawnienia opiniodawcze i kontrolne nad całością zagadnień we wskazanych obsza-

rach prawa pracy, w tym BHP i legalnością zatrudnienia. We wszystkich sprawach należących do tej problematyki Rada może wydawać opinie, występować z propozycjami nowych rozwiązań, zajmować stanowisko wobec różnych organów państwa.

2. Rada Ochrony Pracy sprawuje również **nadzór nad działalnością PIP**. W tym zakresie Rada w szczególności wyraża stanowiska w sprawach dotyczących m.in.: programów działalności i zadań realizowanych przez PIP, okresowych ocen jej działalności i wniosków wynikających z tych ocen czy problemów ochrony pracy o zasięgu ogólnokrajowym. W ramach podległości tej instytucji Radzie Ochrony Pracy Główny Inspektor Pracy przedstawia coroczne sprawozdanie z działalności PIP oraz programy jej działania na kolejne lata.

3. Niewątpliwie przejawem nadzoru sprawowanego przez Radę Ochrony Pracy nad PIP jest również wyrażanie przez Radę opinii o kandydatach na stanowiska Głównego Inspektora Pracy i jego zastępców oraz okręgowych inspektorów pracy. Przy tym, jak już zaznaczono w komentarzach do art. 4 i 5 PIPU, pomimo całego ich merytorycznego znaczenia, opinie te, z racji ich charakteru prawnego, nie są dla Marszałka Sejmu czy Głównego Inspektora Pracy wiążące. Co więcej, część przedstawicieli doktryny podnosiło nawet, że z przepisów art. 4 ust. 1 i 3, art. 5 ust. 3 oraz art. 7 PIPU nie wynika obowiązek zasięgania opinii Rady Ochrony Pracy przy obsadzaniu stanowisk zastępców Głównego Inspektora Pracy i okręgowych inspektorów pracy (szerzej zob. *J. Jagielski*, w: *M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka*, Komentarz PIPU, 2008, art. 7, Nb 6).

4. Wyjątkową pozycję i znaczenie Rady Ochrony Pracy w systemie inspekcji pracy w Polsce ma gwarantować przede wszystkim jej skład. Radę tworzy 30 członków, na czele z przewodniczącym, zastępcą przewodniczącego i sekretarzem, powoływanymi przez Marszałka Sejmu. Ponadto w tym gremium znajdują się reprezentanci ugrupowań politycznych, rządu, organizacji pracobiorców i pracodawców, innych organizacji społecznych oraz świata nauki. Ma to zapewnić szeroką i wszechstronną ocenę spraw i problemów, w których wypowiada się Rada Ochrony Pracy, oraz uwzględnienie w jej stanowiskach interesów różnych środowisk i interesu publicznego. Dodatkowo powoływanie do Rady ekspertów (praktyków) i przedstawicieli nauki ma zagwarantować praktyczność i odpowiedni poziom merytoryczny opracowań Rady Ochrony Pracy. Warto zauważyć, że w skład Rady nie można powołać pracownika PIP, chyba że korzysta on z urlopu bezpłatnego udzielonego w celu wykonywania funkcji z wyboru. Rozwiązanie takie należy uznać za właściwe ze względu na potrzebę uniknięcia konfliktu interesów danej osoby, która z jednej strony jest pracownikiem PIP, a z drugiej – członkiem organu, który sprawuje nadzór nad działalnością tej instytucji.

5. Pomimo braku w obowiązującym stanie prawnym wyraźnego literalnego podporządkowania Rada Ochrony Pracy niewątpliwie podlega Sejmowi RP. Podległość ta istnieje w różnych płaszczyznach, a wyraża się przede wszystkim w prerogatywach Marszałka Sejmu. Dotyczą one chociażby powoływania członków Rady, powoływania i odwoływania przewodniczącego Rady, jego zastępców i sekretarza, ale również ustalania wysokości diety członków Rady za udział w jej pracach czy zatwierdzania regulaminu Rady.

6. Na co dzień Rada Ochrony Pracy działa na podstawie uchwalonego przez siebie regulaminu, zatwierdzonego przez Marszałka Sejmu. Kadencja Rady trwa 4 lata. Członkowie Rady pełnią obowiązki do dnia powołania nowych członków. Przy tym pełnienie obowiązków w Radzie ma w zasadzie charakter społeczny. Członkom Rady Ochrony Pracy za udział w jej pracach przysługują jedynie diety w wysokości określonej przez Marszałka Sejmu w drodze zarządzenia.

Art. 8. [Ośrodek Szkolenia]

1. (*uchylony*)

2. Do zadań Ośrodka należy szkolenie i doskonalenie kadr Państwowej Inspekcji Pracy oraz upowszechnianie wiedzy i informacji, a także doradztwo w zakresie ochrony pracy.

3. (*uchylony*)

Literatura: K. Antolak-Szymański, T. Niedziński, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2016; K.W. Baran (red.), Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2025; M. Gersdorf, J. Jagielski, K. Rączka, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008; A. Jasińska-Cichoń, Ustawa o Państwowej Inspekcji Pracy. Komentarz, Warszawa 2008.

- I W ramach PIP funkcjonuje Ośrodek Szkolenia PIP im. Profesora Jana Rosnera we Wrocławiu. Jest to jedna z jednostek organizacyjnych PIP.
- II PIPU przewiduje, że obecnie do zadań Ośrodka należy przede wszystkim szkolenie i doskonalenie kadr PIP. Ponadto jednostka ta zajmuje się upowszechnianiem wiedzy i informacji, a także doradztwem w zakresie ochrony pracy.

1. Ośrodek Szkolenia PIP im. Profesora Jana Rosnera we Wrocławiu funkcjonuje od kilkunastu lat. Początki jego działalności sięgają 1950 r. Jest on **jednostką organizacyjną PIP**, działającą na podstawie komentowanej ustawy oraz Regulaminu organizacyjnego Ośrodka nadanego przez Głównego Inspektora Pracy.

2. Zadania Ośrodka obejmują trzy płaszczyzny. Po pierwsze, jednostka zajmuje się **szkoleniem i doskonaleniem inspektorów pracy i pozostałych pracowników PIP**. W tym zakresie instytucja ta organizuje i prowadzi szkolenia przygotowujące do pełnienia funkcji inspektora pracy w ramach aplikacji inspektorskiej oraz organizuje i prowadzi szkolenia doskonalące pracowników PIP. Ta część aktywności ma zapewnić odpowiednie przygotowanie merytoryczne kadry PIP do realizowanych zadań oraz jej systematyczny rozwój zawodowy.

3. Po drugie, Ośrodek prowadzi działania informacyjne mające upowszechniać wiedzę z zakresu ochrony pracy i kultury pracy. W tym obszarze w tej jednostce są organizowane przedsięwzięcia informacyjno-promocyjne i programy prewencyjne PIP. Ponadto jest to miejsce krajowych i międzynarodowych seminariów i konferencji PIP.

4. Po trzecie, do misji Ośrodka należy prowadzenie doradztwa w zakresie ochrony pracy. Dochodzi do tego przede wszystkim poprzez organizację i prowadzenie szkoleń prewencyjnych dla partnerów społecznych, w tym społecznych inspektorów pracy, przedstawicieli związków zawodowych oraz organizacji pracodawców.

5. Nadzór nad działalnością Ośrodka jest sprawowany przez Głównego Inspektora Pracy. Przejawia się on przez m.in. nadawanie regulaminu organizacyjnego oraz powoływanie, na podstawie art. 40 ust. 1 pkt 3 PIPU, dyrektora i jego zastępców oraz głównego księgowego Ośrodka.

Art. 9. [Uprawnienia rzeczoznawcy do spraw BHP]

1. Główny Inspektor Pracy nadaje uprawnienia rzeczoznawcy do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy na wniosek Komisji Kwalifikacyjnej do Oceny Kandydatów na Rzeczoznawców, zwanej dalej „Komisją”, oraz prowadzi centralny rejestr wydanych uprawnień.

2. Uprawnienia rzeczoznawcy do spraw bezpieczeństwa i higieny pracy, zwanego dalej „rzeczoznawcą”, mogą być nadane osobie, która:

- 1) ukończyła wyższe studia techniczne;
- 2) legitymuje się co najmniej 5-letnią praktyką zawodową w zakresie ukończonego kierunku studiów;
- 3) ukończyła kurs przygotowujący do opiniowania projektów w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy oraz ergonomii, przeprowadzony przez podmiot upoważniony przez Głównego Inspektora Pracy, według programu zatwierdzonego przez Głównego Inspektora Pracy;
- 4) złożyła, z wynikiem pozytywnym, egzamin przed Komisją.

3. Nadane uprawnienia upoważniają rzeczoznawcę do opiniowania projektów nowo budowanych lub przebudowywanych obiektów budowlanych albo ich części, w których przewiduje się pomieszczenia pracy, pod względem zgodności z przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wymaganiami ergonomii.

4. Główny Inspektor Pracy, z własnej inicjatywy lub na wniosek właściwego okręgowego inspektora pracy, może cofnąć uprawnienia rzeczoznawcy w przypadku wydania przez niego opinii naruszającej w sposób rażący przepisy bezpieczeństwa i higieny pracy. Główny Inspektor Pracy może także cofnąć uprawnienia rzeczoznawcy na wniosek okręgowego inspektora pracy, właściwego ze względu na lokalizację obiektu budowlanego, w przypadku stwierdzenia podczas odbioru tego obiektu lub jego eksploatacji, że w opinii wydanej przez rzeczoznawcę nie uwzględniono istotnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy. Decyzja o cofnięciu uprawnień rzeczoznawcy powinna być podjęta po uprzednim rozpatrzeniu jego wyjaśnień.

5. Członków Komisji, na 4-letnią kadencję, powołuje Główny Inspektor Pracy w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw pracy spośród kandydatów zgłoszonych przez:

- 1) Główny Urząd Nadzoru Budowlanego,
- 2) organizacje techniczne, stowarzyszenia zawodowe, izby samorządu zawodowego określone w ustawie z dnia 15 grudnia 2000 r. o samorządach zawodowych architektów oraz inżynierów budownictwa (Dz.U. z 2023 r. poz. 551)

Przejdź do księgarni →

ksiegarnia.beck.pl